

Na jednome mjestu o sličnim jezičnim entitetima

(*South Slavic Discourse Particles* /*Južnoslavenske diskursne partikule*), ur. Mirjana N. Dedaić i Mirjana Mišković-Luković, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2010., 210 str.)

South Slavic Discourse Particles zbornik je radova koji su uredile sveučilišne profesorice Mirjana Dedaić i Mirjana Mišković-Luković¹, a okuplja članke o diskursnim oznakama u južnoslavenskim jezicima. Sastoji se od predgovora, sedam poglavlja (uvod i šest radova), a na kraju su bilješke o sastavljačima i suradnicima te predmetno kazalo. U uvodnom poglavlju urednice zbornika predstavljaju koncept knjige, izdvajajući pritom ključna pitanja nužna za bolje razumijevanje pojedinih studija unutar zbornika. Svako od šest poglavlja bavi se jednim južnoslavenskim jezikom – bugarskim, makedonskim, srpskim, bosanskim, hrvatskim i slovenskim – i svaki rad predstavlja rezultate istraživanja o diskursnim oznakama svakoga jezika pojedinačno, a ne komparativno. Radovi su prvenstveno deskriptivnog karaktera, sinkronijski orijentirani te temeljeni na autentičnim podacima. Dominantna istraživačka meto-

da korištena za analizu podataka je teorija relevantnosti, iako neki autori pri razlaganju teme primjenjuju teoriju argumentacije te pristup zasnovan na koherenciji. Ukratko, svojom koncepcijom i aktualnošću zbornik *South Slavic Discourse Particles* vrlo je inovativan doprinos proučavanju diskursnih oznaka u (južno)slavenskim jezicima.

Poglavlje 1.

Mirjana Mišković-Luković i Mirjana N. Dedaić: Južnoslavenske diskursne partikule – uvod, str. 1. – 22.

U sveobuhvatnom i usklađenom uvodu urednice objašnjavaju središnje pojmove zbornika. Pojmovlju poput *diskursna partikula* i *južnoslavenski jezici* pridana je posebna pažnja kako bi se dodatno pojasnio odabir naslova.

U kratkom razmatranju o prethodnim istraživanjima na temu izvođenja naziva diskursna/pragmatička partikula (čestica)/oznaka, urednice izlažu svoje argumente za izbor naziva *diskursna partikula*. Što se tiče razlikovanja pojmova *diskursni* s jedne i *pragmatički* s druge strane, autorice odlučuju koristiti se modifikatorom *diskursni* iz jednostavnog razloga: vjeruju da na taj način »ne podliježu riziku pobuđivanja nenamjernih konotacija« (Andersen i Fretheim 2000: 3). O pitanju terminološke dileme između naziva *oznaka* ili *partikula* (*čestica*) odabrale su naziv *partikula* jer smatraju da »naziv *čestica/partikula* ranijeg je postanka od naziva *oznaka/marker* i tipičniji je za južnoslavensku lingvističku tradiciju« (str. 7). Dodatna motivacija leži i u učestalijoj uporabi naziva *partikula* u radovima koji slijede postavke teorije relevantnosti, pa je u tom smislu svakako prikladniji odabir s obzirom na to da je većina radova u ovom

¹ Urednice zbornika *South Slavic Discourse Particles* su Mirjana Nelson Dedaić, hrvatsko-američka znanstvenica zaposlena na američkom sveučilištu Georgetown University i Mirjana Mišković-Luković, znanstvenica s Univerziteta u Kragujevcu, a kroz okupljene radove u zborniku uspjele su obuhvatiti gotovo sve južnoslavenske jezike – bugarski, makedonski, srpski, bosanski, hrvatski i slovenski.

zborniku u skladu s perspektivom teorije relevantnosti. Uzimajući u obzir kako ne postoji općenito prihvaćeni naziv kojim bi se označili ovi jezični elementi, a nema ni jedinstvene definicije koja bi ih jasno i jednoznačno opisala, nedostatak konsenzusa tipičan je za svaku raspravu koja se bavi ovom temom. S druge pak strane, dokaz o diskursno-pragmatičkom statusu diskursnih partikula (kao skupini jezičnih entiteta koji imaju slična funkcionalna svojstva i koji olakšavaju proces razumijevanja govornog iskaza) gotovo je nedvojbeno prihvaćen. Sami autori/same autorice studija u zborniku pri imenovanju jezičnih elemenata svojih istraživanja naizmjenično se koriste nazivima *diskursne/pragmatičke* i *partikule (čestice)/oznake (markeri)/konektori*.

Odluka urednica da se studijama obuhvate diskursne partikule južnoslavenskih jezika temelji se na statusu diskursnih partikula kao zanemarenih jezičnih fenomena unutar promatranih jezika. Nadalje, smatraju kako je zbog više izražene sklonosti prema pisanom tekstu nad govornim diskursom, kao i zbog tradicionalno predominantnih gramatičkih pristupa unutar teksta, istraživanje o diskursnim partikulama u južnoslavenskim jezicima zanemareno i slabo zastupljeno. Urednice se bave još jednom vrlo važnom temom, a to je područje u lingvistici poznato pod nazivom „južnoslavenski dijalektalni kontinuum“ te kratko iznose sociolingvistički prikaz toga područja. Prikazujući oprezno lingvistički i društveno-politički status bugarskog, makedonskog, srpskog, bosanskog, hrvatskog i slovenskog jezika, urednice naglašavaju aktualne stavove o pitanju društveno-političkih granica koje definiraju južnoslavenske jezike.

U uvodu su urednice također uvrstile jasan i koncizan pregled osnovnih postavki teorije relevantnosti i to kako bi se »izbjegla nepotrebna ponavljanja u sljedećim poglavljima« (str. 9). Cilj je tog pregleda pružiti čitateljima jednostavan i koristan uvid u taj teorijski pristup s obzirom na to da većina studija zastupljenih u zborniku primjenjuje neki od aspekata teorije relevantnosti.

Smještajući radove iz ovog zbornika u širi metodološki i sociolingvistički kontekst, urednice završavaju Uvod kratkim sažetcima šest radova uvrštenih u preostali dio knjige.

Poglavlje 2.

Grace E. Fielder: *Ama*, bugarski suprotni veznik, str. 23. – 44.

Cilj je ovoga rada, integracijom teorije relevantnosti i diskursne analize, bio objasniti različite funkcije bugarskog suprotnog veznika *ama* (‘ali’). Analiza se temelji na podacima preuzetim iz dvaju potpuno različitih izvora: bugarskog govornoga diskursa prikupljenog sredinom devedesetih godina prošloga stoljeća i šaljivog romana s kraja devetnaestog stoljeća. Autorica pojašnjava da je drugi izvor vrlo specifična vrsta teksta u kojem su korišteni različiti stilski registri i on se koristi za usporedbu sa suvremenim govornim jezikom. Unatoč mogućim problemima ovakve usporedbe, ponajprije zbog podataka koji pripadaju različitim vremenskim razdobljima i različitim stilskim registrima, takvi podatci ipak dopuštaju autorici izradu valjane usporedbe o uporabi veznika *ama*, bilo u njegovu odnosu prema drugom bugarskom suprotnom vezniku *no*, koji ima isto semantičko značenje, ili, s druge strane, uzimajući u obzir moguće

promjene njegove funkcije kroz promatrano vremensko razdoblje. Korištenjem kvantitativne analize učestalosti i distribucije dvaju veznika u oba izvora autorica pokazuje da se *ama* češće javlja u kolokvijalnom diskursu te je zato i primjereniji za uporabu kao diskursna oznaka. U suvremenom književnom jeziku *ama* se koristi podjednako i kao suprotni veznik i kao diskursna oznaka, ali autorica naglašava da je ova oznaka izgubila obilježje kulturnog statusa koji je imala u prošlosti, a koji više nije izražen u suvremenom kolokvijalnom bugarskom jeziku te ističe izrazito komunikacijsku uporabu bugarskoga *ama*. Nakon prikaza i opisa funkcija veznika *ama* kao diskursne oznake autorica zaključuje da se *ama* koristi prvenstveno kao interakcijska oznaka za izražavanje suprotnosti ili kontrasta. *Ama* je specifična oznaka i stoga jer ima sposobnost povezivanja suprotnog odnosa na lokalnoj razini i na višoj, globalnoj razini diskursa. Stoga se suprotnost veznika *ama* ne će u prvom redu povezati s poznatim prijedlogom ili pretpostavkom već vjerojatnije s nekom postavkom izvučenom iz konteksta. Ona se također koristi i za pokretanje naizmjenične razmjene podataka, vrlo često u pitanjima kada govornik pokušava doznati što više informacija od slušatelja. Autorica zaključuje da se diskursnom oznakom *ama* »može izraziti govornikova suprotna reakcija ili odnos, bilo prema prethodnom diskursu ili prema nekom drugom elementu u ekstralingvističkom kontekstu« (str. 42).

Poglavlje 3.

Alexandre Sévigny: *Kamo*, odnosna pragmatička oznaka u makedonskom jeziku, str. 45. – 63.

Autor opisuje makedonsku diskursnu oznaku *kamo* u šest tipova lingvističkih struktura primjenjujući pristup teorije relevantnosti, a s ciljem prikazivanja njezine uporabe kao pokazatelja govornikova stava prema slušatelju i/ili prema govornoj situaciji. Koristi se podatcima prikupljenim u egipatsko-makedonskoj jezičnoj zajednici u Kanadi. Riječ je o jedinstvenoj jezičnoj zajednici koju čine imigranti druge i treće generacije kanadskih Makedonaca koji su u govoru zadržali tečnost makedonskoga jezika, točnije varijante makedonskog jezika njihovih roditelja. Budući da u makedonskom jeziku *kamo* pripada lokativnim prijedlozima, autor je ukratko komparativnim pristupom prikazao upitne čestice u ostalim južnoslavenskim jezicima, ističući pritom kako uporaba *kamo* omogućava govorniku izražavanje niza afektivnih varijanti. Predlaže tri pojma iz teorije relevantnosti koja su, po njemu, od iznimne važnosti za analizu oznake *kamo*, a to su: *interpretativna podudarnost*, *meta-reprezentacija* i *odjekujući spomen* (str. 55). Što se tiče distribucije, pragmatička oznaka *kamo* može imati šest kontekstualnih pojava. Nakon što je analizirao svaku od ovih konstrukcija, autor je ponudio jedinstveno značenje oznake *kamo* u smislu proceduralne informacije: »primarna namjena oznake *kamo* je da naznači kako govorni iskaz, odnosno izjava koju ona uvodi, nije zapravo zahtjev ili želja za informacijom već samo način interpretativne uporabe« (str. 61). Autor pokazuje kako pragmatička oznaka *kamo* signalizira stavove govornika prema određenom govornom iskazu, a posebice stavove izražavanja sumnje ili nevjerice. Stoga je *kamo* definirana kao oznaka koja »pri-

donosi proceduralnom značenju i eksplicitnoj strani komunikacije, a pritom ukazuje na stvaranje interpretativne eksplikature na višoj razini» (str. 62).

Poglavlje 4.

Mirjana Mišković-Luković: Oznake konceptualne prilagodbe: srpski *baš* i *kao*, str. 65. – 89.

U ovom radu autorica ispituje semantiku i pragmatiku srpskih oznaka *baš* ('zaista', 'tek', 'upravo', 'točno', 'precizno') i *kao* ('kao', 'kao da', 'poput'). Ona objašnjava da te oznake pridonose razumijevanju govornoga iskaza te predlaže univerzalni prikaz njihovih uporaba. Slijedeći postavke teorije relevantnosti, odnosno razlikovanje između konceptualnog i proceduralnog značenja, autorica pokazuje da te oznake uopće nemaju konceptualni doprinos već, naprotiv – obje služe kao semantička ograničenja eksplicitnog sadržaja govornog iskaza, iako na različite načine. Kao polazišna točka ove studije prikazana su dosadašnja istraživanja i pristupi funkcijama čestica *baš* i *kao*. U teorijskoj pozadini razmatra se pojam *konceptualne prilagodbe*, s obzirom na to da ga autorica smatra ključnim za kasniju analizu. Koristeći konstruirane primjere te primjere iz spontanog diskursa, autorica istražuje diskursne oznake *baš* i *kao* kao proceduralna ograničenja pragmatičkog procesa stvaranja eksplikature kroz *ad hoc* formiranje koncepta. Analiza pokazuje da diskursna oznaka *baš* signalizira doslovnu podudarnost između leksikaliziranih i komuniciranih koncepta i govornik ju uglavnom koristi kao uvod u slučajevima kada želi ponuditi jasan i precizan iskaz. Uz značenje doslovnosti, diskursna oznaka *baš* može također upućivati na odnos manje-nego-doslovne

podudarnosti između leksičkih i *ad hoc* stvorenih koncepta, posebice onih koji se odnose na pragmatičko učvršćivanje. U oba slučaja, potonji ('empatični' *baš*) i prethodni ('specificirajući' *baš*), funkcioniraju kao oznake neopuštene uporabe. S druge strane, diskursna oznaka *kao* služi kao oznaka pragmatičkog popuštanja zbog toga što smanjuje temeljnu eksplikaturu na onu manje-nego-doslovnu podudarnost označavajući je pritom kao slabu. Pored toga, diskursna oznaka *kao* može se koristiti i za signaliziranje interpretativne uporabe jezika – posebno u ironiji i pri izvješćivanju. Autoričini rezultati pokazuju da diskursne oznake *baš* i *kao* imaju istu temeljnu ulogu u razumijevanju iskaza i služe kao semantička ograničenja eksplikature iako u suprotnim smjerovima: *baš*-iskaz pokazuje jaku eksplikaturu, dok *kao*-iskaz ukazuje na slabu eksplikaturu. Autorica također daje kratak prikaz današnjeg leksičkog i pragmatičkog statusa dviju analiziranih oznaka te njihovo konceptualno i proceduralno značenje u suvremenom srpskom jeziku.

Poglavlje 5.

Aida Premilovac: Bosanska diskursna partikula *ono*, str. 91. – 108.

Autorica istražuje diskursnu partikulu *ono* ('to') i njezinu uporabu u bosanskom neformalnom diskursu. Partikulu *ono* analizira u odnosu na glavne aspekte teorije relevantnosti: istonosno uvjetovano značenje, oprjeku između konceptualnog i proceduralnog, razlikovanje eksplicitnoga i implicitnoga te pojam „opuštenog, neformalnog razgovora“, a koristeći se podacima sakupljenim iz razgovora među prijateljima, koje je snimila i zabilježila 2001. godine. Započinjući pregledom pokaznih zamjenica, autorica se

fokusira na bosansku pokaznu zamjenicu *ono*, odnosno posebice na njezine nepokazne uporabe. Objašnjava da je *ono* pragmatička partikula „opuštenog, neformalnog razgovora“. Autorica vjeruje da je takvo stajalište u skladu s Andersenovim (1998: 156–157) opisom engleske pragmatičke oznake *like*, koju on opisuje kao »općenitu oznaku opuštene, neformalne uporabe jezika, a koja eksplicitno signalizira da je iskaz u određenom smislu manje-nego-doslovan izraz govornikovih misli«. U svezi s tim autorica predlaže usporedbu bosanskog *ono* i engleskog *like*. Uzevši u obzir različite jezične situacije koje ne zahtijevaju baš preciznu interpretaciju, a mogu pripadati pragmatičkim domenama obiju oznaka, ona ukazuje na to da postoji velika sličnost među njima. Njezini rezultati pokazuju da *ono* nema istinosno uvjetovano značenje i da nije proceduralno jezično sredstvo koje djeluje na razini eksplikature. Autorica također zagovara daljnja istraživanja kako bi se objasnilo zašto se *ono* može nesmetano pojavljivati s partikulom *kao* ili s fokusnom partikulom *baš* u čestim konstrukcijama poput *kao ono* ili *baš ono*. Naposljetku, autoričina analiza bosanskog *ono* neizbježno vodi prema mogućim ponovnim vrjednovanjima i procjenjivanjima bosanskih pokaznih zamjenica (*ovo*, *ovaj*, *ovi*) koje bi umnogome mogle razvijati i proširivati funkcije partikule *ono* u opuštenom, neformalnom govoru.

Poglavlje 6.

Mirjana N. Dedačić: Reformulacija i zaključivanje: pragmatika hrvatske diskursne oznake *dakle*, str. 109. – 131.

Autorica analizira hrvatski zaključni, odnosno reformulirajući veznik *dakle* (‘stoga’, ‘zato/tako/zbog toga’, ‘pa’,

‘drugim riječima’) i njegovu potencijalnu posebnost uspoređujući ga sa sličnim diskursnim oznakama u drugim jezicima. Radeći s prikupljenim, autentičnim podacima, koji uključuju više od tisuću primjera, koristi se diskursnom analizom kao temeljnim teorijskim okvirom. Promatrajući i analizirajući uporabu i funkcije veznika *dakle*, autorica pokazuje kako je veznik *dakle* višefunkcionalni pojam koji nema konceptualno, ni istinosno uvjetovano značenje te na taj način dokazuje njegov status diskursne oznake. *Dakle* »stvara jasan uzročno-posljedični odnos između prethodnih i narednih diskursnih jedinica/segmenata« (str. 111) i stoga pridonosi procesima inferencije, tj. određenih mentalnih procesa koji pomažu pri razumijevanju iskaza. Kako bi ponudila jedinstveno, pragmatičko značenje riječi *dakle*, autorica analizira njezine reformulacijske, interakcijske i retoričke funkcije. Temeljeći svoju kategorizaciju na prikupljenim podacima, autorica predlaže dva tipa reformuliranja koja *dakle* aktivira: proširivanje i sažimanje. Većina primjera odnosi se na funkciju reformulatora *dakle* kojom se prvi dio iskaza reformulira proširivanjem njegova semantičkog sadržaja u dijelu iskaza koji *dakle* uvodi. Preostali primjeri uglavnom sažimaju originalnu poruku na koncizniji i jasniji način, ne dodajući ništa novoga značenju reformuliranog dijela iskaza. Kao interakcijsko sredstvo, *dakle* može djelovati kao indikator (pokazatelj) procesa zaključivanja ili može ukazivati na povratak na neki prethodni govornikov argument. *Dakle* se često javlja kao uvod u retoričko pitanje; taj isti *dakle* djeluje i kao poticaj sluшатelju da samostalno donese zaključak koji je već sam po sebi evidentan. Nakon sa-

žimanja dobivenih spoznaja o hrvatskoj diskursnoj oznaci *dakle*, autorica izdvaja usporedbe sa sličnim diskursnim oznakama u drugim jezicima, ukazujući pritom da su međusobno povezane i upućene jedne na druge u određenim kontekstima. Na taj način autorica na kraju otvara pitanje, a i postavlja svojevrsne temelje univerzalnosti diskursnih oznaka.

Poglavlje 7.

Igor Ž. Žagar: *Pa*, modifikator veznika: argumentacijska analiza, str. 133. – 162.

Autor polazi od rječničke definicije slovenskog veznika *pa* ('i', 'ali') koji je, po njegovim riječima, »jedan od (kontekstualno) najraznolikijih i najšire korištenih leksema slovenskog jezika, kao i jedan od najmanje istraživanih« (str. 133). Donoseći pregled uporaba i klasifikacije *pa* u tradicionalnim gramatikama, autor pokazuje da *pa* nije samo propozicijski ili gramatički operator kako ga se često kategorizira. Korišteći se podatcima iz suvremenog tiska i primjenjujući argumentacijsku teoriju, autor istražuje niz značenja veznika *pa* ('i', 'ali') koja proizlaze iz njegove uporabe kao samostalnog veznika ili kao dio složenog veznika. Analizirani podatci ukazuju na zanimljiv zaključak: kada se *ker* ('jer') i *sicer* ('inače') koriste zajedno s *pa*, *ker* i *sicer* mijenjaju svoju funkciju i argumentacijsku orijentaciju. U tom smislu, autor se fokusira na odnos s veznicima *ker* i *sicer* s kojima *pa* čini složeni veznik *ker pa* ('ali s obzirom') i *sicer pa* ('pa ipak; u svakom slučaju'). U nastavku, autor donosi detaljan prikaz odabranog teorijskog okvira, posebice izdvajajući pojmove *topos* i 'polifonija' koji se koriste u teoriji argumentacije. Autor se koristi supstitucijskom analizom kako bi objasnio značenje *pa* u slo-

ženim veznicima, odnosno značenja *ker* i *sicer* u samostalnoj uporabi i u uporabi u složenim veznicima. Opsežna analiza otkriva uloge koje veznik *pa* može imati kao diskursno-argumentacijski modifikator veznika *ker* i *sicer*. *Pa* može aktivirati kontekstualno znanje ili može omogućiti postizanje zajedničkog, općenitog ili implicitnog pozadinskog znanja koje pruža lokalni diskurs ili izvandiskursni kontekst. Upućujući na polifonu strukturu određenog diskursnog segmenta, *pa* odobrava interpretacijsku slobodu i neovisnost. Autor također predlaže značenja dvaju složenih veznika: složeni veznik *ker pa* aludira na mogući prethodni argument, dok *sicer pa* prije svega upućuje na moguća objašnjenja aktualnog diskursa. Naposljetku, autor naglašava važnu činjenicu za razumijevanje odnosa među promatranim riječima: ukoliko se *ker* i *sicer* koriste bez *pa*, oni ne čine takvu implicitnu informaciju dostupnom.

Urednice zbornika odlično su koncipirale pregled najvažnijih pitanja u uvodnom poglavlju jer to nedvojbeno može pomoći u rasvjetljavanju mnogih aspekata ovog zbornika. Uvodno poglavlje služi kao poveznica među radovima, a istodobno pruža prosječnoome čitatelju potrebnu kontekstualizaciju zbornika smještanjem radova u širi teorijski i metodološki okvir (pre)ispitivanjem društveno-političkoga statusa južnoslavenskih jezika.

Šest radova prezentirano je redom kojim se pojavljuju u zborniku. Velika je važnost pridana dosljednosti u konceptu oblikovanja prezentiranih radova. Većina ih počinje prikazom postojećih nepragmatičkih istraživanja određenih jezičnih elemenata, ističu se njihove diskursne funkcije unutar odabranog teorij-

skog okvira, koriste se autentični podaci i predlaže se funkcionalni opis proučavanog jezičnog elementa. Većina radova unutar zbornika ima i druge zajedničke značajke: autori se uglavnom pojedinačno bave diskursnom oznakom/diskursnim oznakama vlastitog južnoslavenskog jezika, svi su radovi prvenstveno sinkronijske studije koje se koriste bogatstvom autentičnog materijala i sličnim teorijskim pristupima. Prezentacija podataka u svim radovima jasna je i vrlo se jednostavno može pratiti. S obzirom na to da svaki od radova sadrži autentične podatke, u svim su radovima prisutni prijevodi primjera na engleski jezik kako bi analizirani primjeri bili razumljivi međunarodnoj čitateljskoj publici, a posebice čitateljima kojima (južno)slavenski jezici nisu bliski ili se njima ne služe. Otkrića u radovima pokazuju da su proučavani jezični elementi kontekstualno ovisni, višefunkcionalni elementi koji su često i specijalizirani za obavljanje neke specifične funkcije u diskursu. Svaki rad završava popisom konzultiranih naslova što se na prvi pogled čini suvišnim jer se neki naslovi nepotrebno ponavljaju. No ipak, svaki rad napisan je tako da može stajati samostalno i može biti od koristi znanstvenicima koji proučavaju samo jedan određeni jezik i/ili samo jednu diskursnu oznaku pa u tom smislu to može biti organizacijska prednost u oblikovanju zbornika. Postoje poneka preklapanja u obrađenim temama uglavnom pri opisivanju primijenjenih teorijskih pristupa kojima su se autori koristili u svojim radovima. Više unakrsnih referencija među radovima, koje su uglavnom izostale, moglo je pridonijeti širini i sveobuhvatnosti svakog rada pojedinačno, ali i zbornika u cjelini.

Vraćajući se na pitanje o specifikaciji pojma *oznaka/partikula (čestica)* i razlozima odabiru pojma *partikula*, bilo bi nam draže da su urednice u svojim razmišljanjima išle u drugom pravcu (Blakemore 2002., Fraser 1999., Jucker i Ziv 1998., Schiffrin 1987., Schourup 1999.) i odlučile se za deskriptor *oznaka*. Mišljenja smo da bi naziv *oznaka* bio prikladniji iz više razloga: kao prvo, naziv *oznaka* postao je konvencionalan i koristi se u brojnim sličnim istraživanjima u mnogim drugim jezicima (npr. *marker* u engleskom, *segnale* u talijanskom, *marcador* u španjolskom, *marqueur* u francuskom, *Gliederungssignale* u njemačkom i tako dalje). Nadalje, pojam *partikula (čestica)* tradicionalno se koristi za označavanje sintaktičke kategorije i često podrazumijeva kratke, nepromjenljive vrste riječi, posebno u slavenskoj lingvističkoj tradiciji. S druge pak strane, *diskursne oznake* zajedničkom suglasnošću imaju poseban status jer one jasno predstavljaju funkcionalnu, ne-morfo-sintaktičku kategoriju i mogu obuhvaćati različite jezične elemente. Čini se zato u konačnici kako odabrani naslov *South Slavic Discourse Particles* može prosječnom (slavenskom) čitatelju biti nejasan i dvosmislen.

No, istina je da uopće nije jednostavno napraviti, složiti, sastaviti i urediti zbornik o jezičnim elementima za koje postoje tako različita i oprječna razmišljanja povezana s terminologijom i metodološkim pristupima. Zbornik *South Slavic Discourse Particles* u svakom slučaju obogaćuje znanja o južnoslavenskim jezicima isticanjem prije svega njihovih diskurzivnih aspekata, kroz studije pojedinačnih diskursnih oznaka tih jezika. Ova knjiga svakako otvara nove perspektive u

razvoju diskursnih studija unutar pojedinih (južno)slavenskih jezika. Također će pridonijeti boljem razumijevanju diskursnih strategija na ovom turbulentnom sociolingvističkom području i dubljem promišljanju diskursnih oznaka u kontrastivnom svjetlu.

Zbornik je izuzetno vrijedna referencija za sve koji proučavaju diskursne oznake, a posebno diskursne oznake u južno-slavenskim jezicima. Neki od suradnika na zborniku pristupili su svojem radu kroz sustavnu, teoretski potkrijepljenu, analizu, dok su drugi bili više usmjereni argumentacijskim tehnikama, vjerojatno predmnijevajući neka teoretska predznanja ciljanih korisnika zbornika. Stoga su ciljane čitateljska publika ovoga zbornika prvenstveno studenti i znanstvenici koji ga mogu koristiti kao sredstvo za identifikaciju mogućih primjena u daljnjim istraživanjima diskursnih oznaka te kao izazov za pokretanje nekih novih istraživanja diskursnih oznaka.

Literatura:

Andersen, Gisle 1998. The Pragmatic Marker *like* from a Relevance-theoretic Perspective. *Discourse Markers. Descriptions and Theory*, ur. Andreas Jucker, Yael Ziv. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 145–170.

Andersen, Gisle; Thorstein Fretheim 2000. Introduction. *Pragmatic Markers and Propositional Attitude*, ur. Gisle Andersen, Thorstein Fretheim. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1–16.

Blakemore, Diane 2002. *Relevance and Linguistic Meaning. The Semantics and Pragmatics of Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fraser, Bruce 1999. What are Discourse Markers? *Journal of Pragmatics*, 31, 931–952.

Jucker, Andreas H.; Yael Ziv (ur.) 1998. *Discourse Markers. Descriptions and Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Schiffrin, Deborah 1987. *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schourup, Lawrence 1999. Discourse markers. *Lingua*, 107, 227–265.

Napomena:

Ovaj je prikaz na engleskome jeziku prvotno objavljen na internetskoj stranici Linguist List: <http://linguistlist.org/issues/22/22-1413.html>

Magdalena Nigoević, Josip Lasić